

RAAP-NOTITIE 246

**Bestemmingsplan N296/ontsluiting
Holtum Noord, fase 2**

Gemeenten Sittard-Geleen en Susteren
Een inventariserend archeologisch onderzoek

Colofon

Opdrachtgever: gemeente Sittard-Geleen

Project: archeologisch onderzoek bestemmingsplan N296/ontsluiting Holtum Noord, fase 2
(gemeenten Sittard- Geleen en Susteren)

Titel: Bestemmingsplan N296/ontsluiting Holtum Noord, fase 2, gemeenten Sittard-Geleen
en Susteren; een inventariserend archeologisch onderzoek

Status: eindversie

Datum: december 2002

Auteur: drs. J.J.G. Geraeds

Bestandsnaam: L:\QXPress\Notities\2002\SUMA2\N0246-SUMA2.qxd

Projectcode: SUMA2

Projectleider: drs. J.J.G. Geraeds

Projectmedewerker: ing. B.J. Moonen

ARCHIS-waarnemingsnummer: niet van toepassing

Autorisatie:

drs. W. De Baere

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 020-463 4848

Zeeburgerdijk 54

telefax: 020-463 4949

1094 AE Amsterdam

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 1347

1000 BH Amsterdam

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2002

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van de gemeente Sittard-Geleen heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in oktober 2002 een inventariserend archeologisch onderzoek uitgevoerd naar aanleiding van het bestemmingsplan N296/ontsluiting Holtum Noord in de gemeenten Sittard-Geleen en Susteren. Doel was het opsporen van eventueel aanwezige archeologische resten en, voorzover mogelijk, een eerste indruk geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan. Het onderzoek betreft een aantal percelen die tijdens fase 1 van het onderzoek (Polman, 2001a) niet konden worden onderzocht. Deze notitie (fase 2) is een aanvulling op het eerste onderzoek.

Tijdens het inventariserend archeologisch onderzoek zijn in het plangebied geen (eenduidige) archeologische resten aangetroffen. Het is echter niet uitgesloten dat zich toch archeologische resten in het plangebied bevinden. Derhalve wordt aanbevolen de aanbevelingen zoals geformuleerd in fase 1 van het onderzoek (Polman, 2001a) ten aanzien van behoud van archeologische waarden of vervolgonderzoek over te nemen. Indien op basis van deze aanbevelingen een waarderend onderzoek wordt uitgevoerd ter hoogte van de vindplaatsen 7, 8, 9, 10 en 13, moet er rekening mee worden gehouden dat deze vindplaatsen zich zouden kunnen uitstrekken tot in de in onderhavige notitie vermelde percelen.

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van de gemeente Sittard-Geleen heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in oktober 2002 een inventariserend archeologisch onderzoek uitgevoerd naar aanleiding van het bestemmingsplan N296/ontsluiting Holtum Noord, in de gemeenten Sittard-Geleen en Susteren. Het onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van onderhavig onderzoek was het opsporen van deze resten en (indien mogelijk) een eerste indruk geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

1.2 Plangebied en archeologische verwachting

Het plangebied ligt ten westen van Susteren en voor het grootste deel ten oosten van het Julianakanaal, aan weerszijden van de A2 tussen Baakhoven en Oud-Roosteren. In dit gebied zijn vanaf Gebroek in het zuiden en Oud-Roosteren in het noorden een nieuw aan te leggen weg (de N296) en enkele aansluitingen op de A2 gepland. De oppervlakte van het totale plangebied bedraagt, inclusief de A2 en bestemmingen agrarisch gebied, groenvoorzieningen en water, circa 140 ha. Het gedeelte dat nog onderzocht moest worden bedraagt circa 20 ha. Het plangebied staat afgebeeld op kaartblad 68W van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:50.000); de centrumcoördinaat is 185600/342600. Ten tijde van het onderzoek was het plangebied in gebruik als bouwland. Voor het plangebied geldt een lage tot hoge archeologische verwachting voor archeologische resten uit de Prehistorie tot en met de Late Middeleeuwen (zie § 2.2).

1.3 Onderzoeksofzet en richtlijnen

Onderhavig onderzoek bestond uit een beknopt bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek bestond uit een oppervlaktekartering en een karterend booronderzoek.

Het inventariserend archeologisch onderzoek is uitgevoerd volgens de hiervoor geldende normen en richtlijnen die zijn vastgelegd in het *Handboek ROB-specificaties* (Brinkkemper e.a., 1998) en conform de *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie* (Voorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie, 2001).

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methodes

Voorafgaand aan het veldonderzoek is een beknopt bureauonderzoek uitgevoerd om na te gaan of er reeds archeologische vondsten uit het plangebied geregistreerd staan en om ten behoeve van het veldwerk de landschappelijke (geologische en bodemkundige) kenmerken alsmede de gespecificeerde archeologische verwachting te bepalen. Omdat ten behoeve van fase 1 van het onderzoek een uitgebreid bureauonderzoek is uitgevoerd, is gebruik gemaakt van deze gegevens (Polman, 2001a). Tevens is gebruik gemaakt van gegevens verkregen tijdens een inventariserend archeologisch onderzoek in Holtum Noord (Polman, 2001b).

2.2 Resultaten

Geologie en geomorfologie

Door het plangebied loopt een oude Maasgeul (figuur 1). In het plangebied heeft de Maas zowel klei als zand afgezet. De afzettingen die voor het karterend booronderzoek van belang zijn, dateren uit het Laat Pleistoceen (130.000 jaar geleden) en worden gerekend tot de Formatie van Kreftenheye. Ze worden aangetroffen op verschillende terrasniveaus (Stiboka, 1970). Het plangebied bevindt zich op het meest westelijk gelegen en tevens jongste laagterras: het terras van Buchten-Grevenbicht. Het terrasniveau bestaat overwegend uit klei waarin bodemvorming (nog) niet geleid heeft tot vorming van een briklaag; wel zijn de gronden geheel ontkalkt. Ze zijn op de bodemkaart aangegeven als ooivaaggronden in oude rivierklei (Stiboka, 1970: code KRd7). In het profiel is sprake van twee lagen. De bovenste laag van 40 tot 60 cm dikte bevat minder lutum dan de ondergrond; de overgang is scherp. De top van het profiel wordt beschouwd als jongere rivierklei (Stiboka, 1964).

Jonge rivierafzettingen, daterend vanaf 750 voor Chr. tot heden, zijn afgezet in dat deel van de Maasvallei dat ten westen van de lijn Grevenbicht-Roosteren ligt (Stiboka, 1964). Voor de bedijking is de Maas een meanderende rivier geweest met verschillende stroomrichtingen. In het plangebied blijkt dit nog duidelijk uit een laagte (meander) tussen Dieteren en Roosteren. Deze oude rivierbedding heeft het jongste laagterras versneden. In deze laagte is een kalkloze ooivaaggrond ontwikkeld (Stiboka, 1970: code Rd90C). Op enkele plaatsen komt vanaf 120 cm -Mv en dieper oude rivierklei voor.

Tot de jonge rivierklei zijn ook de jonge afzettingen in verschillende beekdalen gerekend. Ze liggen als oeverwallen op oude rivierkleigronden.

Archeologie

Volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische waarden (IKAW; ROB 2001) gelden voor het plangebied drie verschillende kansen op het aantreffen van archeologische indicatoren. Deze waardering is onder andere gebaseerd op de aanwezige afzettingen en de erin gevormde bodems (DLO-Staring Centrum, 1993). Aan gebieden met dagzomende oude rivierkleigronden (ooivaaggronden) waar grof zand of grind aanwezig is tussen 40 en 120 cm -Mv is een hoge trefkans toegekend. Voor gebieden met dagzomende oude rivierkleigronden (ooivaaggronden) geldt een middelhoge trefkans en voor gebieden met jonge rivierklei (kalkloze ooivaaggronden) een lage.

In ARCHIS zijn uit het plangebied geen bekende archeologische vindplaatsen geregistreerd. Uit de directe omgeving van het plangebied zijn echter diverse vondstmeldingen bekend: een vindplaats uit het Neolithicum (ARCHIS-waarnemingsnummer 1443), een bronzen bijl (ARCHIS-waarnemingsnummer 9334), een Romeins crematiegraf langs de Echterstraat te Roosteren (ARCHIS-waarnemingsnummer 33905), Romeins aardewerk te Oud-Roosteren (ARCHIS-waarnemingsnummer 34079) en vondsten uit de Late Middeleeuwen-Nieuwe tijd nabij de Roode beek (ARCHIS-waarnemingsnummer 35273).

De eerste fase van het onderzoek dat is uitgevoerd in 2001 heeft 13 nieuwe archeologische vindplaatsen opgeleverd (Polman, 2001a). Alle concentraties aan archeologisch materiaal zijn gerelateerd aan de top van de oude rivierklei. In een aantal gevallen zijn de archeologische resten duidelijk gerelateerd aan verhogingen in het landschap zoals flanken en ruggen langs geulen. De andere vindplaatsen bevinden zich op relatief vlakke terreindelen. De resten dateren vanaf de Prehistorie tot en met de Late Middeleeuwen. Aardewerk uit de Late Middeleeuwen is bovendien in en op jonge rivierklei aangetroffen. Dit betekent dat deze afzettingen zijn afgezet tussen de Romeinse tijd en de Late Middeleeuwen en mogelijk ook nog tijdens de Late Middeleeuwen in de lagere gebiedsdelen. Tijdens eerder onderzoek in Holtum Noord (Polman, 2001b) zijn vier vindplaatsen ontdekt uit de Prehistorie tot en met de Late Middeleeuwen. Enkele vindplaatsen zijn onderworpen aan een waarderend onderzoek door middel van proefsleuven en bouwbegeleiding. Dit waarderend onderzoek is uitgevoerd door het ARC uit Groningen (Krist, 2002). Uit dit onderzoek zijn een aantal resultaten naar voren gekomen die van belang zijn voor onderhavig plangebied. Het waarderend onderzoek heeft voornamelijk sporen en artefacten opgeleverd uit de Laat Romeinse tijd, waarbij het niet is uitgesloten dat ook sporen en artefacten uit de Vroege en/of Midden Bronstijd zijn aangetroffen. Op basis van de resultaten van het waarderend onderzoek kan een deel van een nederzetting-complex worden onderscheiden waarvan de omvang niet is bepaald. Evenals uit het inventariserend onderzoek is uit het waarderend onderzoek gebleken dat alle aangetroffen resten zich op de hogere delen van het oude rivierlandschap bevinden. Op basis van het waarderend onderzoek kan gesteld worden dat de mogelijkheid bestaat dat in de lagere delen in het terrein (organische) archeologische resten voorkomen die informatie verschaffen over het toenmalige landschap en leefklimaat.

Uit het waarderend onderzoek bleek tevens dat het herkennen van grondsporen binnen vindplaatsen op oude rivierklei van de Maas uiterst moeizaam is en verschilt per vindplaats. De oorzaak hiervan is dat de kleur van zowel de ondergrond als van de sporen identiek is (namelijk bruin). Dit is het gevolg van verbruining: de verwerking van de minerale delen in het moedermateriaal. Algemeen kan wel gesteld worden dat de conserverende eigenschappen van de bodem voor grondsporen en artefacten redelijk tot goed zijn.

Historische gegevens

Het plangebied ligt nabij Oud Roosteren (voor het eerst wordt genoemd in 1201) en Gebroek, een oude kern die sinds 1810 weinig veranderd is. Het huidige Roosteren is gesticht vanuit Oud Roosteren. Het plangebied wordt doorsneden door een oude Maasmeander. In deze en vergelijkbare meanders stromen vanuit zuidelijke of zuidoostelijke richting verschillende beken. De Geleenbeek, de Vloedgraaf en de Roode beek komen samen ten zuiden van Oud Roosteren en gaan door als de Geleenbeek richting Echt. In Echt voedt deze de stadsgracht. Vloedgraven zijn gegraven sloten die regenwater afvoerden naar een beek. Vele dateren uit de eerste fase van de ontginning: ze zijn ouder dan de aangrenzende verkaveling. De in het plangebied gelegen Vloedgraaf is een grotendeels gegraven wetering die de afwatering van het gebied tussen de Roode beek en de Geleenbeek moest verbeteren. Alleen ten westen van de weg Susteren-Holtum volgt de Vloedgraaf een oude Maasmeander (Renes, 1988). In de 19e eeuw zijn de laaggelegen percelen langs deze beken voornamelijk in gebruik als grasland en de hoger gelegen delen (zoals bijvoorbeeld tussen de Geleenbeek en de Vloedgraaf) als akkergrond (Renes, 1988).

Archeologische verwachting

Volgens de IKAW geldt voor het plangebied een lage tot hoge kans op het aantreffen van archeologische waarden. Op grond hiervan en de tijdens fase 1 aangetroffen vindplaatsen uit de Prehistorie tot en met de Late Middeleeuwen (Polman, 2001a) gold bij aanvang van het veldonderzoek voor het plangebied een lage (in gebieden met jonge rivierklei) tot hoge (in gebieden met oude rivierklei) archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Prehistorie tot en met de Late Middeleeuwen.

3 Veldonderzoek

Het onderzoek bestond uit een karterend booronderzoek, een archeo-geologisch onderzoek en een oppervlaktekartering. Volgens de offerte zou ongeveer 18 ha worden onderzocht door middel van oppervlaktekartering en ongeveer 2 ha door middel van een karterend booronderzoek omdat een oppervlaktekartering hier niet mogelijk was. Tijdens het onderzoek zijn de methoden aan de veldomstandigheden aangepast. Omdat enkele akkers die door middel van een oppervlaktekartering onderzocht moesten worden begroeid waren, zijn deze onderzocht door middel van boringen. Dit betekende meer werk. Om de werkzaamheden toch binnen de in de offerte gestelde tijd afgerond te krijgen, is in het veld besloten op een ander perceel geen booronderzoek uit te voeren maar een oppervlaktekartering. Tevens dient opgemerkt te worden dat de vondstzichtbaarheid niet optimaal was; vanwege de tijdsdruk kon het veldwerk echter niet worden uitgesteld.

3.1 Methoden

Karterend booronderzoek

Karterend booronderzoek is vaak de enige methode om vindplaatsen te lokaliseren die op enige diepte onder het maaiveld liggen doordat zij zijn afgedekt door natuurlijke sedimenten (bijvoorbeeld jonge rivierafzettingen, veen of stuifzand) of door een relatief dikke cultuurlaag (zoals een esdek). In deze gevallen is de kans klein dat vondsten door bijvoorbeeld de werking van landbouwmachines aan de oppervlakte terechtkomen. Daarnaast is booronderzoek geschikt voor het opsporen van vindplaatsen in begroeide gebieden, zoals grasland. Grasland kenmerkt zich in vergelijking met akkerland door een slechte vondstzichtbaarheid aan de oppervlakte. Hier kan met behulp van boringen de bodem op het voorkomen van archeologisch materiaal worden onderzocht.

Door middel van karterend booronderzoek worden met name nederzettingsterreinen in kaart gebracht. Nederzettingsterreinen zijn doorgaans te herkennen aan het voorkomen van aardewerk en andere zogenaamde archeologische indicatoren (zoals vuursteen, verbrande leem en houtskool). Het aantreffen van slechts weinig archeologisch materiaal in een boring kan derhalve toch aanleiding vormen voor het vaststellen van een archeologisch waardevol terrein.

Booronderzoek maakt het verder mogelijk de diepteligging, dikte en stratigrafische positie van de archeologische laag of lagen exact te bepalen. Daarnaast is booronderzoek een betrouwbare methode om de mate van antropogene verstoring en/of natuurlijke bodemerosie van het te onderzoeken gebied te kunnen bepalen. In beide gevallen kunnen archeologische sporen geheel of gedeeltelijk verdwenen zijn.

Het karterend booronderzoek is uitgevoerd op drie akkers met dagzomende oude rivierklei (boringen 1 t/m 17) en een akker die is afgedekt met jonge rivierklei (boringen 38 t/m 42).

Het karterend booronderzoek is uitgevoerd met behulp van een Edelmanboor met een diameter van 12 cm. De boringen zijn gezet tot maximaal 1,5 m -Mv. Het opgeboorde sediment is gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologisch materiaal, zoals fragmenten aardewerk, vuursteen en verbrande leem. Dit materiaal wordt beschouwd als een aanwijzing voor de aanwezigheid van een archeologische vindplaats in de ondergrond.

In totaal zijn 22 boringen gezet in vier zuidwest-noordoost georiënteerde raaien (figuur 1: boringen 1 t/m 17 en 38 t/m 42).

Archeo-geologisch booronderzoek

Het archeo-geologisch booronderzoek is uitgevoerd in gebieden waar jonge rivierklei dagzoomt. Het doel van het onderzoek was inzicht te verkrijgen in de dikte van het pakket jonge rivierklei dat archeologische vindplaatsen kan afdekken. Bovendien zijn de jonge rivierkleigronden onderzocht (ook d.m.v. een oppervlaktekartering) om hun ouderdom te bepalen.

In het plangebied zijn de boringen gezet in drie west-oost georiënteerde raaien (figuur 1: boringen 18 t/m 31). De boringen zijn gezet tot maximaal 350 cm -Mv. Ze zijn verricht met een Edelmanboor met een diameter van zeven cm en een gutsboor met een diameter van drie cm.

Voor alle boringen geldt dat ze in het veld op een veldkaart zijn ingetekend en dat de profielen aan de hand van vaste richtlijnen zijn beschreven. Van de boringen zijn de x-, y- en voor zover mogelijk de z-coördinaten ingemeten ten opzichte van NAP. Vanwege het ontbreken van een NAP-hoogte in de directe omgeving van de boringen 31 tot en met 42 is daar de hoogte ten opzichte van het maaiveld bepaald. De boringen 14 tot en met 17 konden niet worden ingemeten omdat die in een maïsakker zijn gezet.

Oppervlaktekartering

Een oppervlaktekartering is een adequate en snelle methode van archeologisch veldonderzoek voor grote oppervlakken. Een oppervlaktekartering is zinvol in gebieden waar archeologisch interessante lagen zich dicht onder of aan de oppervlakte bevinden en daarbinnen alleen op plaatsen waar de grond niet begroeid is. Op laatstgenoemde plaatsen is de vondstzichtbaarheid goed. In de praktijk gaat het meestal om braakliggende akkers, kanten van geschoonde sloten in bijvoorbeeld grasland, molshopen, bodemontsluitingen, etc.

Het doel van een oppervlaktekartering is archeologische oppervlaktevondsten op te sporen en te registreren. Aan de hand hiervan kunnen archeologische vindplaatsen in kaart worden gebracht.

Door middel van een oppervlaktekartering worden met name nederzettingsterreinen in kaart gebracht. Nederzettingsterreinen van een geringe omvang of met een korte bewoningsperiode en andere vindplaatstypen, zoals grafvelden en akker-

complexen, manifesteren zich doorgaans minder duidelijk tijdens een oppervlaktekartering.

Tijdens de oppervlaktekartering zijn percelen systematisch in raaien belopen waarbij gelet is op aardewerkscherven, voorwerpen van (vuur)steen en metaal, etc. De kartering heeft plaatsgevonden door de akker te belopen in banen met een onderlinge afstand van vijf meter.

Vier percelen konden niet worden onderzocht vanwege begroeiing (figuur 1). De vondstzichtbaarheid van de onderzochte akkers was matig. Aangezien het veldwerk voor 1 november 2002 moest zijn afgerond, is besloten de oppervlaktekartering ondanks het matige zicht toch uit te voeren. In totaal is circa 18 ha door middel van een oppervlaktekartering onderzocht.

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

In het zuidelijke deel van het plangebied ten westen van de A2 (boringen 1 t/m 5) blijkt de oude rivierklei te worden afgedekt door een pakket jonge rivierklei van circa 75 cm dik. Ter hoogte van boringen 6 tot en met 15 dagzoomt de oude rivierklei en bevindt het grind zich op geringe diepte. Boringen 18 tot en met 24 zijn gezet in een terrein waar de oude rivierklei is afgedekt met een dun pakket jonge rivierklei. De oude rivierklei ligt hier net binnen het bereik van de ploeg. Het grind bevindt zich op circa 1,5 m -Mv. In boring 25 is een depressie in het grind vastgesteld, hetgeen kan wijzen op een geulsysteem. Er is geen oude rivierklei vastgesteld in het bodemprofiel. Ook is het mogelijk dat het bodemprofiel verstoord is door grondwerkzaamheden ten behoeve van de aanleg van de A2. Ter hoogte van boring 17 is het bodemprofiel verstoord tot minimaal 1,2 m -Mv. Het is zeer waarschijnlijk dat het bodemprofiel ten gevolge van graafwerkzaamheden (kanalisering) van de Geleenbeek verstoord is. In boringen 26 tot en met 30 is naar verwachting jonge rivierklei aangetroffen.

Ten oosten van de A2 is in boringen 31 tot en met 37 alleen jonge rivierklei aangetroffen in de oude Maasgeul. De afwezigheid van oude rivierklei kan erop wijzen dat de oude Maasgeul lang watervoerend is geweest en dat de jonge klei in het Holoceen is afgezet. In boringen 38 en 39 is alleen jonge rivierklei aangetroffen. In boringen 41 en 42 is vermoedelijk oude rivierklei aangetroffen op circa 60 cm -Mv, buiten het bereik van de ploeg. Deze boringen zijn gezet aan de rand van de oude Maasgeul. De grens van de geul is niet exact te bepalen. Zeker is dat in boringen 41 en 42 wel oude rivierklei is aangetroffen en in boringen 38 en 39 niet.

Het bodemprofiel dat op basis van het booronderzoek is verkregen, komt grotendeels overeen met de gegevens van de bodemkaart (Stiboka, 1964) en de resultaten van het booronderzoek tijdens fase 1 (Polman, 2001a). Het enige verschil is dat de overgang tussen de jonge en oude rivierklei geleidelijk verloopt en niet als een scherpe grens, zoals in de toelichting van de bodemkaart staat aangegeven (Stiboka, 1964).

Voor de archeologie betekent dit dat op die plekken waar de jonge rivierklei de oude rivierklei afdekt, ook de archeologische resten door dit pakket jonge rivierklei worden afgedekt. Uit eerder onderzoek in en nabij het plangebied (Polman, 2001a/b; Krist, 2002) bleek dat de archeologische resten voorkomen op de hoogste delen van het landschap. Aangezien de dikte van het pakket jonge rivierklei die de oude rivierklei afdekt gerelateerd is aan het reliëf van de oude rivierklei, is de kans groot dat archeologische resten op hoger gelegen delen door een dun pakket jonge rivierklei worden afgedekt. De aanwezigheid van een dun dek jonge rivierklei-afzettingen heeft gevolgen voor de het aantreffen van archeologische resten. Uit archeologisch onderzoek te Borgharen (Lohof, 2000) blijkt dat archeologische resten onder de jonge rivierklei relatief eenvoudig op te sporen zijn. Dit kan te maken hebben met de conserverende werking van jonge rivierklei. Deze conserverende werking is optimaal als de top van de oude rivierklei dieper ligt dan de basis van de ploegvoor. Naar verwachting zal de conserverende werking van de bodem goed zijn, zoals blijkt uit het waarderend onderzoek in het aangrenzende gebied (Krist, 2002). Uit het waarderend onderzoek is tevens gebleken dat archeologische grondsporen zich op vrij geringe diepte kunnen bevinden en in enkele gevallen zelfs in de bouwvoor zijn opgenomen. Indien oude rivierklei in de bouwvoor voorkomt, betekent dit dat grondsporen en andere archeologische indicatoren door middel van een oppervlaktekartering kunnen worden opgespoord. Dit is met name op de hogere delen van het landschap het geval.

In dat gedeelte van het plangebied waar een geulsysteem (dus jonge rivierklei) is aangetroffen, worden geen archeologische resten verwacht, omdat het gebied waarschijnlijk tot de indijking van de Maas geregeld overstroomde en derhalve niet interessant was voor vestiging.

Archeologie

Tijdens het booronderzoek zijn in de 42 boringen geen archeologische resten aangetroffen.

Tijdens de oppervlaktekartering zijn wel archeologische resten aangetroffen uit de Late Middeleeuwen (figuur 1). Het betreft voornamelijk Zuid-Limburgs aardewerk daterend vanaf ca. 1200 na Chr. Dit aardewerk is zowel op de oude als op de jonge rivierklei aangetroffen. Hieruit wordt geconcludeerd dat de jonge rivierklei is afgezet tussen de Romeinse tijd en de Late Middeleeuwen en mogelijk ook nog tijdens de Late Middeleeuwen.

In tegenstelling tot de resultaten van fase 1 (Polman, 2001a) zijn geen archeologische resten aangetroffen ouder dan de Late Middeleeuwen. Opvallend is ook dat er geen sprake is van clustering van archeologische resten. De grote vondstspreading kan verschillende oorzaken hebben:

- het is duidelijk dat het plangebied reeds in de Late Middeleeuwen in gebruik is geweest als bouwland. Het is zeer aannemelijk dat het aardewerk op de akker terecht is gekomen door middel van bemesting (zogenaamd bemestings-aardewerk) en niet wijst op de aanwezigheid van een archeologische vindplaats.
- door de matige vondstzichtbaarheid en/of door de dikte van het pakket jonge rivierklei kunnen archeologische vindplaatsen zijn gemist.

Het is daarom niet onwaarschijnlijk dat in (de nabijheid van) de onderzochte percelen bewoningssporen voorkomen, met name uit de Late Middeleeuwen. Hoewel tijdens het onderzoek geen aanwijzingen zijn aangetroffen voor de aanwezigheid van archeologische vindplaatsen in de onderzochte percelen, kan dit niet worden uitgesloten. Het waarderend onderzoek uitgevoerd door het ARC in plangebied Holtum Noord heeft immers aangetoond dat:

- alle archeologische resten zich bevinden op de hogere delen van het oude rivierlandschap;
- de mogelijkheid bestaat dat in de lagere delen van het terrein (organische) archeologische resten voorkomen die informatie opleveren over het toenmalige landschap en leefklimaat;
- de mogelijkheid bestaat dat de archeologische resten zich tot buiten de vindplaats uitstrekken;
- het herkennen van grondsporen binnen vindplaatsen op oude rivierklei van de Maas uiterst moeizaam is en verschilt per vindplaats (Krist, 2002).

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1: Archeologische tijdschaal.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Onderhavig onderzoek is een aanvulling op het in 2001 uitgevoerde onderzoek (Polman, 2001a). Dit eerste onderzoek heeft tot de volgende conclusies geleid: Op 13 plaatsen zijn archeologische resten verzameld (zie figuur 1: vindplaatsen 1 t/m 13). Alle concentraties van archeologisch materiaal zijn gerelateerd aan de top van de oude rivierklei. In een aantal gevallen zijn de archeologische resten duidelijk gerelateerd aan verhogingen in het landschap, zoals flanken en ruggen langs geulen (vindplaatsen 1, 2, 3, 5 en 6). De andere vindplaatsen bevinden zich op relatief vlakke terreindelen. De resten dateren vanaf de Prehistorie tot en met de Late Middeleeuwen (tabel 2). Aardewerk uit de Late Middeleeuwen is bovendien in en op jonge rivierklei aangetroffen. Dit betekent dat deze afzettingen zijn afgezet tussen de Romeinse tijd en de Late Middeleeuwen en mogelijk ook nog tijdens de Late Middeleeuwen in de lagere gebiedsdelen.

datering	vindplaatsen
Prehistorie	1, 3, 9, 10 en 12
Romeinse tijd	1, 4, 7 en 8
Vroege Middeleeuwen	3, 4, 7, 12 en 13
Late Middeleeuwen	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 en 12

Tabel 2: Vindplaatsen
fase 1 per periode.

In tegenstelling tot de resultaten van fase 1 (13 vindplaatsen; zie tabel 2) zijn tijdens fase 2 van het inventariserend archeologisch onderzoek geen nieuwe vindplaatsen ontdekt. Dit resultaat is niet in overeenstemming met de conclusies van het bureauonderzoek (lage tot hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Prehistorie tot en met de Late Middeleeuwen).

De afwezigheid van vindplaatsen op de tijdens fase 2 onderzochte percelen kan waarschijnlijk deels verklaard worden door de beperkingen van het onderzoek, met name de matige vondstzichtbaarheid.

Ondanks het feit dat geen archeologische resten zijn aangetroffen in het plangebied, kan niet worden uitgesloten dat vindplaatsen 7, 8, 9, 10 en 13 (Polman, 2001a) zich uitstrekken tot in de tijdens fase 2 onderzochte delen van het plangebied. Dit blijkt mede uit de resultaten van het waarderend onderzoek uitgevoerd door het ARC (Krist, 2002). Tevens blijkt uit dit waarderend onderzoek dat er rekening mee moet worden gehouden dat bij het uitvoeren van een waarderend onderzoek de eventueel aanwezige grondsporen moeilijk leesbaar zullen zijn. Wel

kan gesteld worden dat de conserverende eigenschappen van de bodem voor grondsporen en artefacten redelijk tot goed zijn.

Tijdens fase 2 van het inventariserend archeologisch booronderzoek zijn wel aardewerkfragmenten uit de Late Middeleeuwen aangetroffen in en op de jonge rivierklei. Dit strookt met de conclusie dat de jonge rivierklei is afgezet tussen de Romeinse tijd en de Late Middeleeuwen en mogelijk ook nog tijdens de Late Middeleeuwen in de lagere gebiedsdelen. Over deze losse scherven kunnen geen uitspraken worden gedaan. Ze zijn waarschijnlijk met bemesting op de akkers terechtgekomen.

4.2 Aanbevelingen

Aangezien bij het onderzoek geen nieuwe vindplaatsen zijn aangetroffen, wordt aanbevolen de aanbevelingen van fase 1 (Polman, 2001a) over te nemen. Aanbevolen is op de vindplaatsen 1, 2 (vanwege de boring met archeologische resten), 4, 7, 8, 9, 10, 13 en mogelijk 12 een waarderend onderzoek te laten uitvoeren door middel van proefsleuven. Wanneer de resultaten van dit onderzoek veelbelovend blijken, kunnen de vindplaatsen waarvan niet zeker is of er bodemsporen voorkomen op vergelijkbare wijze nader worden onderzocht.

Op basis van de aanbevelingen van fase 1 moet er bij het uitvoeren van het waarderend onderzoek door middel van proefsleuven ter hoogte van de vindplaatsen 7, 8, 9, 10 en 13, rekening mee worden gehouden dat deze vindplaatsen zich kunnen uitstrekken tot in de in tijdens fase 2 onderzochte percelen.

Op basis van de resultaten van het waarderend onderzoek kan de omvang van de vindplaatsen worden bepaald en of deze al dan niet behoudenswaardig zijn en in aanmerking komen voor bescherming. Een grootschalige opgraving is mogelijk aan de orde indien een behoudenswaardige vindplaats niet kan worden behouden ten gevolge van de grondwerkzaamheden in het kader van het bestemmingsplan.

Voor het resterende deel van het plangebied worden geen aanbevelingen voor behoud van archeologische waarden of vervolgonderzoek gedaan.

Met betrekking tot deze aanbevelingen dient contact opgenomen te worden met de provincie Limburg (dr. G. Jansen).

Literatuur

- Brinkkemper, O., e.a. (redactie), 1998.** *Handboek ROB-specificaties*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.
- DLO-Staring Centrum, 1993.** *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000 (herziene uitgave), Blad 59-60 W/O (68 West, 68 Oost Sittard)*. DLO-Staring Centrum, Wageningen.
- Krist, J.S., 2002.** Plangebied Holtum Noord II, gemeente Born (Limburg): een bouwbegeleiding en Aanvullend Archeologisch Onderzoek op de vindplaatsen I, II & III. *Voorlopige rapportage (30-09-02)*. ARC, Groningen.
- Lohof, E., 2000.** Project Grensmaas, Deelgebied Borgharen, Aanvullende Archeologische Inventarisatie (AAI-FASE 2). *RAAP-rapport 443*. Stichting RAAP, Amsterdam
- Polman, S.P., 2001a.** Plangebied Holtum Noord II, Aanvullende Archeologische Inventarisatie (AAI-1). *RAAP-rapport 692*. Stichting RAAP, Amsterdam
- Polman, S.P., 2001b.** Bestemmingsplan N296/ontsluiting Holtum Noord, Aanvullende Archeologische Inventarisatie (AAI-1). *RAAP-rapport 645*. Stichting RAAP, Amsterdam
- Renes, J., 1988.** De geschiedenis van het Zuidlimburgse cultuurlandschap. *Maaslandse monografieën (groot formaat) 6*. Van Gorcum, Assen/Maastricht.
- ROB, 2001.** *Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) 2e generatie. Globale Archeologische Kaart van het continentale Plat. Archeologische Monumentenkaart*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort (cd-rom).
- Stiboka, 1964.** De bodemgesteldheid van het ruilverkavelingsgebied Land van Swentibold (P24). *Rapport nummer 596*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Stiboka, 1970.** *Toelichting op de bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000, kaartbladen 59 Peer, 60 West Sittard en 60 Oost Sittard*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie, 2001.** *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. Eindrapport van de Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie*. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Den Haag.

Gebruikte afkortingen

ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
Mv	Maaiveld
NAP	Normaal Amsterdams Peil
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek

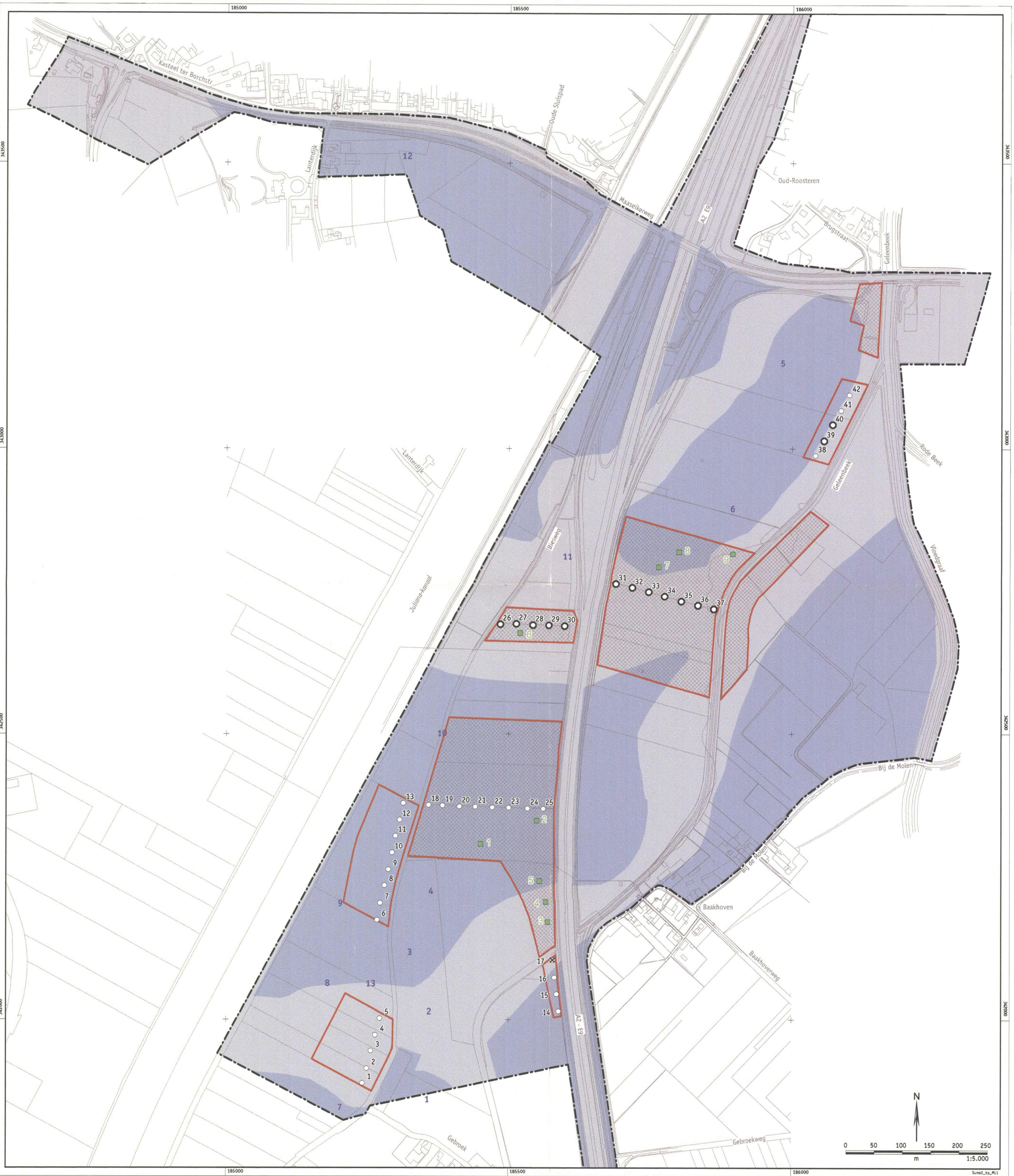
Verklarende woordenlijst

antropogeen	ten gevolge van menselijk handelen (door mensen gemaakt/veroorzaakt)
artefact	alle door de mens gemaakte of gebruikte voorwerpen
briklaag	kleiinspoelingshorizont in lössleemgrond
dagzomen	aan de oppervlakte komen, zichtbaar worden van gesteenten (met inbegrip van zand, klei, etc.)
erosie	verzamelnaam voor processen die het aardoppervlak aantasten en los materiaal afvoeren. Dit vindt voornamelijk plaats door wind, ijs en stromend water
esdek	oud verhoogd bouwland, ontstaan door ophoging ten behoeve van bemesting. Voor de bemesting werden plaggen of met zand vermengde potstalmest opgebracht. In geval van een es is de opgebrachte laag ten minste 50 cm dik
geul	brede en diep uitgeslepen aan- en afvoerwegen van de eb- en vloedstroom in een waddegebied
Holoceen	jongste geologisch tijdvak (vanaf de laatste IJstijd: ca. 8800 jaar voor Chr. tot heden)
lutum	minerale delen in de klei (deeltjes kleiner dan 2 µm)
meander	min of meer regelmatige lusvormige rivierbocht (genoemd naar de Meander in Klein Azië, thans Menderes)
meanderende rivier oeverwal	een kronkelende rivier met min of meer lusvormige bochten langgerekte rug langs een rivier of kreek, ontstaan doordat bij het buiten de oevers treden van de stroom het grovere materiaal het eerst bezinkt
Pleistoceen	geologisch tijdperk dat ca. 2,3 miljoen jaar geleden begon. Gedurende deze periode waren er sterke klimaatswisselingen van gematigd warm tot zeer koud. Na de laatste IJstijd begint het Holoceen (ca. 8800 voor Chr.)

Overzicht van kaartbijlagen en tabellen

Kaartbijlage 1.	Resultaten archeologisch onderzoek.
Tabel 1.	Archeologische tijdschaal.
Tabel 2.	Vindplaatsen fase 1 per periode.

Bestemmingsplan N296/Ontsluiting Holtum Noord (fase 2)

Gemeenten Sittard-Geleen en Susteren

Resultaten archeologisch onderzoek
RAAP-notitie 246, kaartbijlage 1, schaal 1:5.000

legenda

boringen

- zonder archeologische indicatoren
- met geul in de ondergrond
- ⊗ met verstoord bodemprofiel
- 5 boornummer

losse vondsten

- met aardewerk uit de Late Middeleeuwen (fase 2)
- 5 vondstnummer

archo-geologie

- jonge rivierklei
- oude rivierklei

overig

- 5 vindplaatsnummer (fase 1)
- ▨ oppervlaktekartering met matige vondstzichtbaarheid
- grens plangebied
- grens onderzocht gebied (fase 2)